

ตำรา สถิติสำหรับการวิจัย ทางจิตวิทยา

(STATISTICS FOR PSYCHOLOGICAL RESEARCH)

วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำรา สถิติสำหรับการวิจัย ทางจิตวิทยา

Statistics for Psychological Research

วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนำ

ตำรานี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา 013704 สถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยา (Statistics for Psychological Research) สำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา โดยได้พัฒนาต่อยอดมาจากเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559

เนื่องด้วยหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา เปิดกว้างในการรับนักศึกษาที่เข้ามาเรียนเพื่อเป็นการให้โอกาสผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา แต่ปรากฏการณ์หนึ่งที่พบเห็นได้อย่างต่อเนื่องคือผู้ที่เข้ามาเรียนส่วนมากมีพื้นฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาที่ค่อนข้างจำกัด หลายคนอาจเคยเรียนวิชาสถิติเป็นพื้นฐานมาบ้าง แต่เนื่องด้วยไม่ค่อยได้ใช้จึงทำให้จำเนื้อหาที่เคยเรียนมาแล้วไม่ค่อยได้ ขณะที่นักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยเรียนวิชาสถิติมาก่อน ดังนั้นในการนำเสนอเนื้อหาในตำรานี้จึงจำเป็นต้องปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาตั้งแต่เริ่มต้น และนำเสนอเนื้อหาโดยละเอียดในแต่ละบทเพื่อให้นักศึกษาทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

สาระสำคัญของเนื้อหาแบ่งออกเป็น 10 บท เริ่มจากบทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยา บทที่ 2 โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 3 สถิติเชิงพรรณนา บทที่ 4 สถิติเชิงอนุมานและการทดสอบสมมติฐาน บทที่ 5 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากร บทที่ 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวน บทที่ 7 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ บทที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอย บทที่ 9 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด และบทสุดท้าย บทที่ 10 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัด เนื้อหาจะมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงหลักการสำคัญในการนำสถิติแต่ละเทคนิคไปใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมทั้งแนวทางในการนำเสนอและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

ตำรานี้ใช้โปรแกรมลิขสิทธิ์ IBM SPSS Statistics Base Concurrent user lic Perpetual V. 29 และ LISREL Licenses: Standard License V. 12 เพื่อแสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าตำรานี้จะช่วยให้นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปสามารถเรียนรู้และมีความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยา ตลอดจนสามารถเลือกวิธีการทางสถิติที่เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมถึงสามารถนำเสนอและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพ็ชร

มกราคม 2568

สารบัญ

คำนิยม	iii
คำนำ	iv
สารบัญ	v
สารบัญภาพ	viii
สารบัญตาราง	xvii

บทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยา	1
1.1 บทบาทของสถิติในกระบวนการวิจัย	2
1.2 องค์ประกอบที่สำคัญของการเลือกใช้สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล	3
1.3 การจำแนกประเภทของสถิติ	4
1.4 มโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและการวิจัย	8
1.5 สถิติกับจริยธรรมในการวิจัย	14
1.6 บทสรุป	16
1.7 กิจกรรมเสริมบทเรียน	17
เอกสารอ้างอิง	18
บทที่ 2 โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	21
2.1 โปรแกรม SPSS for Windows	22
2.2 โปรแกรม LISREL	46
2.3 บทสรุป	50
2.4 กิจกรรมเสริมบทเรียน	51
เอกสารอ้างอิง	52
บทที่ 3 สถิติเชิงพรรณนา	53
3.1 นิยามของสถิติเชิงพรรณนา	53
3.2 ประเภทของสถิติเชิงพรรณนา	55
3.3 การนำสถิติเชิงพรรณนาไปใช้ประโยชน์ในการวิจัย	59
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา	60
3.5 ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้สถิติเชิงพรรณนา	80
3.6 บทสรุป	86
3.7 กิจกรรมเสริมบทเรียน	87
เอกสารอ้างอิง	88

บทที่ 4 สถิติเชิงสรุปอ้างอิงและการทดสอบสมมติฐาน	91
4.1 ความเชื่อมโยงระหว่างสถิติเชิงสรุปอ้างอิง สมมติฐานและการทดสอบสมมติฐาน	91
4.2 ประเภทของสมมติฐาน	92
4.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน	94
4.4 ความคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐาน	96
4.5 ระดับนัยสำคัญ	97
4.6 ระดับความเชื่อมั่น	98
4.7 ขอบเขตวิกฤตและค่าวิกฤต	98
4.8 การทดสอบสมมติฐานแบบทางเดียวและสองทาง	99
4.9 ขั้นตอนในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ	102
4.10 บทสรุป	104
4.11 กิจกรรมเสริมบทเรียน	104
เอกสารอ้างอิง	105
บทที่ 5 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากร	107
5.1 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มเดียว	108
5.2 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่ม	112
5.3 ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากร	138
5.4 บทสรุป	144
5.5 กิจกรรมเสริมบทเรียน	145
เอกสารอ้างอิง	146
บทที่ 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวน	147
6.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว	148
6.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง	166
6.3 ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน	187
6.4 บทสรุป	192
6.5 กิจกรรมเสริมบทเรียน	193
เอกสารอ้างอิง	194

บทที่ 7 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์	195
7.1 สหสัมพันธ์อย่างง่าย	196
7.2 ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์	209
7.3 บทสรุป	212
7.4 กิจกรรมเสริมบทเรียน	213
เอกสารอ้างอิง	214
บทที่ 8 การวิเคราะห์ถดถอย	215
8.1 การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย	216
8.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ	229
8.3 ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ	243
8.4 บทสรุป	246
8.5 กิจกรรมเสริมบทเรียน	247
เอกสารอ้างอิง	248
บทที่ 9 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด	249
9.1 ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด	253
9.2 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล	253
9.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด	256
9.4 ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความ คลาดเคลื่อนในการวัด	287
9.5 บทสรุป	293
9.6 กิจกรรมเสริมบทเรียน	294
เอกสารอ้างอิง	295
บทที่ 10 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัด	297
10.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัด	297
10.2 ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความ คลาดเคลื่อนในการวัด	343
10.3 บทสรุป	348
10.4 กิจกรรมเสริมบทเรียน	349
เอกสารอ้างอิง	350
ดัชนี	351

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนสำคัญของการวิจัย องค์ประกอบที่สำคัญของการเลือกใช้สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล และการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย	3
1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรคั่นกลาง	9
1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรปรับ	10
2.1 รายละเอียดเกี่ยวกับโปรแกรม SPSS for Windows ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	24
2.2 หน้าต่าง Data View	25
2.3 หน้าต่าง Variable View	26
2.4 หน้าต่าง Variable Type	27
2.5 ตัวอย่างการกำหนด Values ตัวแปรเพศ	30
2.6 ตัวอย่างการกำหนด Values ตัวแปรชั้นปี	31
2.7 ตัวอย่างการกำหนด Values ตัวแปรกลุ่มสาขาวิชา	31
2.8 ตัวอย่างการกำหนด Values ของข้อความแต่ละข้อ	32
2.9 หน้าต่าง Missing Values	32
2.10 ตัวอย่างการกำหนดรายละเอียดของตัวแปรในหน้าต่าง Variable View	33
2.11 หน้าต่าง Data View ที่เตรียมพร้อมสำหรับการคีย์ข้อมูล	34
2.12 หน้าต่าง Data View ที่ดำเนินการคีย์ข้อมูล	34
2.13 ผลการวิเคราะห์ความถี่เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	35
2.14 คำสั่งที่ใช้การเปลี่ยนค่าข้อมูล (Recode data)	36
2.15 หน้าต่าง Recode into same variables	37
2.16 หน้าต่าง Recode into same variables หลังจากการเลือกตัวแปร	37
2.17 หน้าต่าง Recode into same variables: Old and New Values	38
2.18 การเปลี่ยนค่าข้อความโดยใช้คำสั่ง Recode into same variables	38
2.19 คำสั่งที่ใช้ในการจัดการข้อมูลที่ขาดหาย (Replace Missing Values)	39
2.20 หน้าต่าง Replace Missing Values	40
2.21 การจัดการข้อมูลที่ขาดหาย (Replace Missing Values)	41
2.22 คำสั่งที่ใช้ในการรวมคะแนนตัวแปร (Compute variable)	41
2.23 หน้าต่าง Compute Variable	42
2.24 คำสั่ง Statistical ในช่อง Function group	43

ภาพที่	หน้า
2.25 การรวมคะแนนของตัวแปร โดยใช้คำสั่ง Mean	44
2.26 ตัวอย่างการรวมคะแนนของตัวแปร โดยใช้คำสั่ง Mean	45
2.27 แฟ้มข้อมูล หลังจากการรวมคะแนนของตัวแปร	45
2.28 โมเดลใหญ่หรือโมเดลเต็มรูป (Full Model)	47
3.1 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ความถี่และร้อยละเพื่อนำมาสร้างตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียว	61
3.2 หน้าต่าง Frequencies สำหรับการสร้างตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียว	62
3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียว	62
3.4 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ความถี่และร้อยละเพื่อนำมาสร้างตารางแจกแจงความถี่แบบสองทาง	63
3.5 หน้าต่าง Crosstabs และ หน้าต่าง Crosstabs Cell Display สำหรับการสร้างตารางแจกแจงความถี่แบบสองทาง	64
3.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางแจกแจงความถี่แบบสองทาง	65
3.7 หน้าต่าง Frequencies	66
3.8 หน้าต่าง Frequencies statistics	67
3.9 Frequencies charts	68
3.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วน Histogram ในการหาค่ากลางและค่าการกระจายของตัวแปร	70
3.11 การหาค่ากลางและค่าการกระจายของข้อมูลด้วยคำสั่ง Descriptive	71
3.12 หน้าต่าง Descriptive	71
3.13 หน้าต่าง Descriptive Options	72
3.14 คำสั่งที่ใช้ในการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล	74
3.15 หน้าต่าง Explore และ หน้าต่าง Explore Statistics	74
3.16 หน้าต่าง Explore Plots	75
3.17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Descriptives	75
3.18 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Percentiles, Extreme values, และ Test of normality	76
3.19 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Histogram	77
3.20 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Stem and leaf	78

3.21	ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Normal Q-Q Plots	78
3.22	ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Detrended Normal Q-Q Plots	79
3.23	ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล ในส่วนของ Boxplot	79
4.1	โมเดลสมมติฐานการวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของปทัสถานของกลุ่มที่มีต่อเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	95
4.2	ผลการทดสอบอิทธิพลของปทัสถานของกลุ่มที่มีต่อเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	95
4.3	ขอบเขตวิกฤตและค่าวิกฤต	99
4.4	ขอบเขตวิกฤตและค่าวิกฤต: การทดสอบแบบทางเดียว	100
4.5	ขอบเขตวิกฤตและค่าวิกฤต: การทดสอบแบบสองทาง	100
5.1	คำสั่งที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มเดียว โดยการทดสอบค่าที	109
5.2	หน้าต่าง One-sample T-Test	110
5.3	หน้าต่าง One-sample T-Test Options	110
5.4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มเดียว โดยการทดสอบค่าที	111
5.5	คำสั่งที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน โดยการทดสอบค่าที	114
5.6	หน้าต่าง Independent-samples T-Test และ หน้าต่าง Define Groups	115
5.7	หน้าต่าง Independent-samples T-Test Options	116
5.8	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน โดยการทดสอบค่าที	116
5.9	คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับเทคนิคทางสถิติที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ กรณีที่กลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มเป็นอิสระแก่กัน	119
5.10	หน้าต่าง Two-Independent-Samples Tests และ หน้าต่าง Two Independent Samples: Define Groups	120
5.11	หน้าต่าง Two- Independent-Sample: Options	121
5.12	การกำหนด Test Type ใน หน้าต่าง Two- Independent-Sample Tests	122
5.13	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Mann-Whitney U test	122
5.14	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Kolmogorov-Smirnov Two Sample test	123

ภาพที่	หน้า
5.15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Wald-Wolfowitz runs test	123
5.16 คำสั่งที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์กันโดยการทดสอบค่าที่	128
5.17 หน้าต่าง Paired -Samples T-Test และ หน้าต่าง Paired-samples: T-Test Options	129
5.18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์กันโดยการทดสอบค่าที่	130
5.19 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับเทคนิคทางสถิติที่ไม่ใช่พารามิเตอร์ กรณีที่กลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน	132
5.20 หน้าต่าง Two- Related-Samples Tests กรณีที่ใช้เทคนิคทางสถิติที่ไม่ใช่ พารามิเตอร์	133
5.21 หน้าต่าง Two-Related-Samples: Options กรณีที่ใช้เทคนิคทางสถิติที่ไม่ใช่ พารามิเตอร์	134
5.22 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test	135
5.23 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Sign Test	136
6.1 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว	150
6.2 หน้าต่าง One-way ANOVA และ หน้าต่าง One-way ANOVA: Post hoc Multiple Comparisons	151
6.3 หน้าต่าง One-way ANOVA Options	152
6.4 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับเทคนิคทางสถิติที่ไม่ใช่พารามิเตอร์ กรณีในกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มเป็นอิสระแก่กัน	159
6.5 หน้าต่าง Test for several Independent Samples และ หน้าต่าง Several Independent Samples: Define Range	160
6.6 หน้าต่าง Several Independent Samples: Options	161
6.7 การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Test for several Independent Samples	161
6.8 การกำหนด Test Type ในหน้าต่าง Test for several Independent Samples	162
6.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Kruskal-Wallis Test	163
6.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Median Test	165
6.11 คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง	168
6.12 หน้าต่าง Univariate	169
6.13 หน้าต่าง Univariate: Model	170
6.14 การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Univariate: Model 1	171

6.15	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Univariate: Model2	172
6.16	หน้าต่าง Univariate: Profile Plots	173
6.17	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Univariate: Profile Plots1	174
6.18	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Univariate: Profile Plots2	175
6.19	หน้าต่าง Univariate: Post hoc Multiple Comparisons for Observed Means	176
6.20	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Univariate: Post hoc Multiple Comparisons for Observed Means	177
6.21	หน้าต่าง Univariate: Options	178
6.22	Profile Plots	184
7.1	คำสั่งที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	199
7.2	หน้าต่าง Scatter/Dot	199
7.3	หน้าต่าง Simple Scatterplot	200
7.4	หน้าต่าง Titles	201
7.5	ผลการตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร: Simple Scatter	202
7.6	คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย	203
7.7	หน้าต่าง Bivariate Correlations	203
7.8	หน้าต่าง Bivariate Correlations: Options	204
7.9	กำหนดรายละเอียดสำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	205
7.10	ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	206
7.11	ตัวอย่างผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่ดำเนินการทดสอบพร้อมกันหลายตัวแปร	207
8.1	กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ และตัวแปรเกณฑ์	219
8.2	คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย	219
8.3	หน้าต่าง Linear Regression	220
8.4	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Statistics	221
8.5	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Plots	222
8.6	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Save	223
8.7	Histogram	226
8.8	Normal P-P Plot	227
8.9	Scatterplot	227
8.10	คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ	230
8.11	หน้าต่าง Linear Regression	232

ภาพที่	หน้า
8.12	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Statistics 233
8.13	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Plots 234
8.14	การกำหนดรายละเอียดในหน้าต่าง Linear Regression: Save 234
8.15	กราฟ Histogram 240
8.16	กราฟ Normal P-P Plot 241
8.17	กราฟ Scatterplot 241
9.1	กรณีตัวอย่าง โมเดลสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปร ไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด 250
9.2	กรณีตัวอย่าง โมเดลสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปร มีความคลาดเคลื่อนในการวัด 251
9.3	โมเดลสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความ คลาดเคลื่อนในการวัด 258
9.4	หน้าต่างเริ่มต้นในการเปิดใช้งานโปรแกรม LISREL 259
9.5	คำสั่งที่ใช้ในการนำเข้าไฟล์ข้อมูล (Import Data) 259
9.6	การเลือกไฟล์ข้อมูลจากโปรแกรม SPSS เพื่อเข้าสู่โปรแกรม LISREL 260
9.7	การบันทึกไฟล์ข้อมูลที่นำเข้าจากโปรแกรม SPSS 260
9.8	ไฟล์ข้อมูลที่นำเข้าจากโปรแกรม SPSS 261
9.9	คำสั่งที่ใช้ในการกำหนด Variable type และการกำหนด Missing values 261
9.10	หน้าต่าง Define Variables 262
9.11	การเลือกตัวแปรเพื่อกำหนด Variable type และการกำหนด Missing values 262
9.12	การกำหนด Variable type 263
9.13	การกำหนด Missing Values 264
9.14	การบันทึกข้อมูลหลังจากการกำหนด Variable type และ Missing values 264
9.15	คำสั่งที่ใช้ในการสร้าง Covariance Matrix 265
9.16	หน้าต่าง Select Data 266
9.17	การเลือกตัวแปรที่จะใช้ในการสร้าง Covariance Matrix 267
9.18	การกำหนดรายละเอียด ในการสร้าง Covariance Matrix 268
9.19	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Output) ในส่วนของการสร้าง Covariance Matrix 268
9.20	คำสั่งที่ใช้ในการทดสอบโมเดลสมมติฐานการวิจัย 269
9.21	หน้าต่าง New 269
9.22	การตั้งชื่อไฟล์คำสั่ง (.spj) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 270

9.23	หน้าตาสำหรับการสร้างโมเดลการวิเคราะห์ข้อมูล	271
9.24	คำสั่งที่ใช้ในการสร้างโมเดลการวิเคราะห์ข้อมูล	271
9.25	หน้าตา Title and Comment	272
9.26	หน้าตา Group Name	272
9.27	หน้าตา Labels	273
9.28	การกำหนดตัวแปรสังเกต: การเลือกไฟล์ข้อมูล (*.LSF)	274
9.29	การกำหนดตัวแปรสังเกต: การนำเข้าไฟล์ข้อมูล (*.LSF)	274
9.30	ตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	275
9.31	การกำหนดรายละเอียดที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	276
9.32	หน้าตาสำหรับการสร้างคำสั่งในการวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดตัวแปรสังเกตแล้ว	276
9.33	การเลือกรูปแบบคำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	277
9.34	คำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	277
9.35	คำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว	279
9.36	Path diagram: Estimates	280
9.37	Path diagram: T-values	281
9.38	Path diagram: Standardized Solution	281
9.39	LISREL OUTPUT	282
9.40	LISREL OUTPUT: Squared multiple correlation (R^2)	283
9.41	LISREL OUTPUT: Goodness-of-Fit Statistics	283
9.42	LISREL OUTPUT: Standardized Total and Indirect Effects	284
9.43	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต	285
9.44	โมเดลสมมติฐานการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อความจงรักภักดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	288
9.45	โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของความจงรักภักดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากการปรับโมเดล	291
10.1	โมเดลสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์เส้นทางกรณีในตัวแปรที่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด	298
10.2	หน้าตาเริ่มต้นในการเปิดใช้งานโปรแกรม LISREL	300
10.3	คำสั่งที่ใช้ในการนำเข้าไฟล์ข้อมูล (Import Data)	300
10.4	การเลือกไฟล์ข้อมูลจากโปรแกรม SPSS เพื่อเข้าสู่โปรแกรม LISREL	301

ภาพที่	หน้า
10.5 การบันทึกไฟล์ข้อมูลที่น่าเข้าจากโปรแกรม SPSS	301
10.6 ไฟล์ข้อมูลที่น่าเข้าจากโปรแกรม SPSS	302
10.7 คำสั่งที่ใช้ในการกำหนด Variable type และการกำหนด Missing values	302
10.8 หน้าต่าง Define Variables	303
10.9 การเลือกตัวแปรเพื่อกำหนด Variable type และการกำหนด Missing values	303
10.10 การกำหนด Variable type	304
10.11 การกำหนด Missing Values	304
10.12 การบันทึกข้อมูลหลังจากการกำหนด Variable type และ Missing values	305
10.13 คำสั่งที่ใช้ในการสร้าง Covariance Matrix	305
10.14 หน้าต่าง Select Data	306
10.15 การเลือกตัวแปรที่จะใช้ในการสร้าง Covariance Matrix	306
10.16 การกำหนดรายละเอียด ในการสร้าง Covariance Matrix	307
10.17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Output) ในส่วนของการสร้าง Covariance Matrix	308
10.18 คำสั่งในการทดสอบโมเดลสมมติฐานการวิจัย	309
10.19 หน้าต่าง New	309
10.20 การตั้งชื่อไฟล์คำสั่ง (.spj) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	310
10.21 หน้าต่างสำหรับการสร้างโมเดลการวิเคราะห์ข้อมูล	310
10.22 คำสั่งที่ใช้ในการสร้างโมเดลการวิเคราะห์ข้อมูล	311
10.23 หน้าต่าง Title and Comment	311
10.24 หน้าต่าง Group Name	312
10.25 หน้าต่าง Labels	312
10.26 การกำหนดตัวแปรสังเกต: การเลือกไฟล์ข้อมูล (*.LSF)	313
10.27 การกำหนดตัวแปรสังเกต: การนำเข้าไฟล์ข้อมูล (*.LSF)	313
10.28 ตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	314
10.29 การกำหนดตัวแปรแฝง 1	314
10.30 การกำหนดตัวแปรแฝง 2	315
10.31 การกำหนดตัวแปรแฝง 3	315
10.32 การกำหนดตัวแปรแฝง 4	316
10.33 ตัวแปรสังเกตและตัวแปรแฝงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	317
10.34 การกำหนดรายละเอียดที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	318
10.35 หน้าต่างสำหรับการสร้างคำสั่งในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้กำหนดตัวแปรสังเกตและตัวแปรแฝงแล้ว	318

ภาพที่	หน้า
10.36	การเลือกรูปแบบคำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 319
10.37	คำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 319
10.38	คำสั่งที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว 320
10.39	การเพิ่มคำสั่งกรณีในตัวแปรแฝงมีตัวแปรสังเกตเพียง 1 ตัวแปร และการ เพิ่มคำสั่งกรณีที่ต้องการให้โปรแกรมรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบ LISREL Output 323
10.40	Path diagram: Estimates 324
10.41	Path diagram: T-values 325
10.42	LISREL OUTPUT (โมเดลเริ่มต้น) 326
10.43	LISREL OUTPUT: Squared multiple correlation (R^2) 327
10.44	LISREL OUTPUT: Goodness of Fit Statistics 328
10.45	การเพิ่มคำสั่งเพื่ออนุญาตให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน 330
10.46	Path diagram: Standardized Solution (หลังจากปรับโมเดล) 331
10.47	LISREL OUTPUT: Squared multiple correlation (หลังจากปรับโมเดล) 331
10.48	LISREL OUTPUT: Goodness-of-Fit Statistics (หลังจากปรับโมเดล) 332
10.49	LISREL OUTPUT: LAMBDA-Y 333
10.50	LISREL OUTPUT: LAMBDA-X 334
10.51	LISREL OUTPUT: BETA 335
10.52	LISREL OUTPUT: GAMMA 335
10.53	LISREL OUTPUT: THETA-EPS 336
10.54	LISREL OUTPUT: THETA-DELTA-EPS 338
10.55	LISREL OUTPUT: THETA-DELTA 339
10.56	LISREL OUTPUT: Standardized Total and Indirect Effects 340
10.57	โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของความพร้อมในการเข้าสูการเป็น พลเมืองอาเซียนของเยาวชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากปรับโมเดล 341
10.58	โมเดลสมมติฐานการวิจัย: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและ สุขภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ 344
10.59	แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสุขภาวะ เชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ หลังการปรับแบบจำลองและยอมให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีความสัมพันธ์กัน 347

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียวของตัวแปรประสพการณ์การทำงาน	55
3.2 ตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียวของตัวแปรเพศ	63
3.3 ตารางแจกแจงความถี่แบบสองทางของตัวแปรเพศและประสพการณ์	65
3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วน Statistics	69
3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่ากลางและค่าการกระจายของตัวแปร att ด้วยคำสั่ง Descriptive	73
3.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร att	73
3.7 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น (จำนวน 450 คน)	83
3.8 ปัญหาที่พบในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย (จำนวน 450 คน)	84
3.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะด้านการให้การปรึกษาที่มีความสำคัญและจำเป็นในการดำเนินงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย (จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน)	85
4.1 ผลการตัดสินใจและโอกาสของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐาน	97
5.1 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มเดียวโดยการทดสอบค่าที	112
5.2 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กันโดยการทดสอบค่าที	118
5.3 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ Mann Whitney U Test	124
5.4 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov Two Sample test	125
5.5 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ Wald-Wolfowitz runs test	125
5.6 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากรสองกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันโดยการทดสอบค่าที	131
5.7 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test	137

ตารางที่	หน้า
5.8 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ Sign Test	137
5.9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะในการให้การศึกษาก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Pretest)	140
5.10 การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะในการให้การศึกษาล้างการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Posttest)	140
5.11 การเปรียบเทียบทักษะในการให้การปรึกษาตามหลักการการให้การปรึกษาภายในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนและหลังการเข้าร่วมการอบรม (จำนวน 45 คน)	141
5.12 การเปรียบเทียบทักษะในการให้การปรึกษาตามหลักการการให้การปรึกษาภายในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนและหลังการเข้าร่วมการอบรม (จำนวน 48 คน)	141
5.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความดันโลหิตของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม ด้วยสถิติ Paired t-test และ Wilcoxon signed rank test	144
6.1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: Descriptives	153
6.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: Test of Homogeneity of variances	153
6.3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: ANOVA	154
6.4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: Robust Tests of Equality of Means	155
6.5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว: Multiple Comparisons	155
6.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตพื้นที่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคต่างกัน	156
6.7 การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตพื้นที่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคต่างกัน 3 พื้นที่	156
6.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภายหลังการวิเคราะห์ความแปรปรวน ด้วยวิธีการของ Scheffe' จำแนกตามเขตพื้นที่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค	157
6.9 การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตพื้นที่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคต่างกัน (ควบคุมสูงและเข้มงวด พื้นที่ควบคุมสูงสุด และพื้นที่ควบคุม)	157
6.10 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน	163
6.11 ตัวอย่างการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Kruskal-Wallis Test	164

ตารางที่	หน้า
6.12 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ Median Test	166
6.13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง: Between-Subjects Factors	179
6.14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง: Descriptive Statistics	180
6.15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง: Tests of Between-Subjects Effects	181
6.16 ผลการเปรียบเทียบพหุคูณ ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 SME1 (การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์)	182
6.17 ผลการเปรียบเทียบพหุคูณ ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 gender (เพศ)	183
6.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ระดับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และเพศ	185
6.19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของการรู้เท่าทันสื่อ จำแนกตาม ระดับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และเพศ	186
6.20 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภายหลังการวิเคราะห์ความแปรปรวน ด้วยวิธีการของ Scheffe' จำแนกตามระดับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์	186
6.21 การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จำแนกตาม ชั้นปี ทั้งภาพรวม และรายด้าน	190
6.22 การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จำแนกตาม กลุ่มสาขาวิชา ทั้งภาพรวมและรายด้าน	191
7.1 การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	197
7.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเอง (total) กับการประเมินตนเองตามความเป็นจริง (total2) (จำนวน 1,173 คน)	206
7.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ อารมณ์ตนเอง การประเมินตนเองตามความเป็นจริง และการมีความรู้สึกรับผิดชอบในตนเอง (จำนวน 1,173 คน)	208
7.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ	211
8.1 Descriptive Statistics	223
8.2 Correlations	224
8.3 Variables Entered/Removed	224
8.4 Model Summary	225
8.5 ANOVA	225

ตารางที่	หน้า
8.6 Coefficients	226
8.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบการถดถอย โดยวิธีการ Enter	228
8.8 การวิเคราะห์ถดถอยเพื่อทำนายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ จากความรอบรู้ด้านสุขภาพ	228
8.9 Descriptive Statistics	235
8.10 Correlations	235
8.11 Variables Entered/Removed	236
8.12 Model Summary	237
8.13 ANOVA	238
8.14 Coefficients	238
8.15 Collinearity Diagnostics	239
8.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบการถดถอย โดยวิธีการ Stepwise	242
8.17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทำนายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ จากความรอบรู้ด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อ และการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์	242
8.18 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบการถดถอย โดยวิธีการ Enter	245
8.19 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์พฤติกรรมการวางตัวกับ เพศตรงข้ามอย่างเหมาะสม จากการเห็นคุณค่าในตนเอง การบริโภคสื่อด้วยปัญญา การทำหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนสนิท	246
9.1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) อิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุ ที่ส่งผลต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง (Squared multiple correlations: R^2)	286
9.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) อิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุ ที่ส่งผลต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง ของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2)	292
10.1 รายละเอียดค่าสิ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	321
10.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) อิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุ ที่ส่งผลต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง (Squared Multiple Correlation: R^2)	342

10.3	ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) อิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง (Squared Multiple Correlation: R^2)	348

ตัวอย่าง

บทที่ 1

แนวคิดเกี่ยวกับสถิติ สำหรับการวิจัยทางจิตวิทยา

สถิติมีความสำคัญสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงสถิติถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการวิจัย กล่าวคือ สถิติจะมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งพบว่ามีคำถามและประเด็นการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์/จิตวิทยาจำนวนมากไม่น้อยที่จำเป็นต้องใช้สถิติเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบสำหรับคำถามการวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยที่มีองค์ความรู้ทางสถิติจะสามารถเลือกใช้ วิเคราะห์ แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (McBride & Cutting, 2020) นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยที่ใช้สถิติเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยให้ผลการวิจัยที่ได้มีความชัดเจน และผลที่ได้จากข้อค้นพบนั้นก็สามารถขยายผลหรืออ้างอิงไปสู่ประชากรได้ อีกทั้งการที่ผู้วิจัยยังมีความรู้เกี่ยวกับสถิติมากเท่าใด ก็จะสามารถเลือกใช้สถิติที่นำมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัยได้ซับซ้อนมากขึ้น มีมิติที่น่าสนใจมากขึ้น รวมถึงสามารถทำให้เกิดวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ในการหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ (Privitera, 2016)

ขณะที่ในทางอ้อมสถิติจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอ่าน ตีความหมาย และทำความเข้าใจผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยที่ผ่านมาได้อย่างถูกต้อง การทำความเข้าใจผลงานวิจัยที่ผ่านมา หรือการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นถือว่าเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการวิจัยที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนว่าประเด็นการวิจัยที่สนใจนั้นมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีใครเคยศึกษามาแล้วบ้าง งานวิจัยนั้นศึกษากับกลุ่มตัวอย่างใด มีวิธีการศึกษาอย่างไร ผลการวิจัยเป็นอย่างไร มีประเด็นอะไรที่ยังคงน่าสนใจที่จะศึกษาต่อยอด ฯลฯ (Brace et al., 2013) นอกจากนี้การเรียนรู้เกี่ยวกับสถิติยังเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Analytic and critical thinking) ซึ่งถือว่าเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Aron et al., 2014; Jaccard & Becker, 2002) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยในด้านนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในการทำวิจัยทางจิตวิทยาองค์ความรู้ทางสถิติอาจมีความจำเป็นสำหรับผู้วิจัยในระดับที่แตกต่างกัน มากบ้าง น้อยบ้าง ตามประเด็นหรือหัวข้อ และประเภทของงานวิจัยที่เลือกศึกษา กระนั้นในการนำเสนอเนื้อหาในตำรานี้ก็ยังคงมุ่งเน้นที่จะให้ผู้เรียนทุกคนสามารถบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของกระบวนวิชา (Course Learning Outcomes: CLO) กล่าวคือ สามารถเลือกวิธีการทางสถิติที่เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมทั้งสามารถแปลผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง โดยในส่วนหนึ่งของเนื้อหาบทที่ 1 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยานั้น จะเริ่มต้นจากการเกริ่นนำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสถิติในกระบวนการวิจัย การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมในการวิจัย การจำแนกประเภทของสถิติ โมโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและการวิจัย และประเด็นสุดท้ายคือการสร้างให้ผู้เรียนตระหนักถึงประเด็นจริยธรรมในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถิติ

1.1 บทบาทของสถิติในกระบวนการวิจัย

สถิติมีความสำคัญในกระบวนการวิจัยหลากหลายบทบาท ถ้าพิจารณาตามกระบวนการวิจัย เริ่มตั้งแต่การเตรียมการวิจัยหรือการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การกำหนดปัญหาการวิจัย การพัฒนารอบแนวคิดของการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเขียนโครงร่างการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเลือกและ/หรือสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัย และการเผยแพร่ผลการวิจัย (ทิพย์สิริกาญจนวาสี และ ศิริชัย กาญจนวาสี, 2564) จะพบว่าสถิติมีบทบาทสำคัญอย่างน้อยในขั้นตอนต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2538; ภัทรา นิคมานนท์, 2542; ยุภาดี ปณธราช, 2566; Privitera, 2016)

1. ขั้นตอนการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถิติมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ในการวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยเชิงปริมาณที่มีประชากรจำนวนมากนั้น มักนิยมที่จะศึกษาหรือเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากเพียงพอต่อการนำมาใช้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ศึกษา วิธีการทางสถิติจะช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่าต้องกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่าใดจึงจะสามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้ อาทิ การคำนวณจากค่าร้อยละของประชากรที่ศึกษา การคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) หรือการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power เป็นต้น

2. ขั้นตอนการเลือกและ/หรือสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถิติมีบทบาทสำคัญที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในส่วนของการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบทดสอบ แบบวัด แบบสอบถาม ฯลฯ ทั้งในส่วนของการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และการตรวจสอบดัชนีความยาก-ง่าย (Difficulty index) เป็นต้น

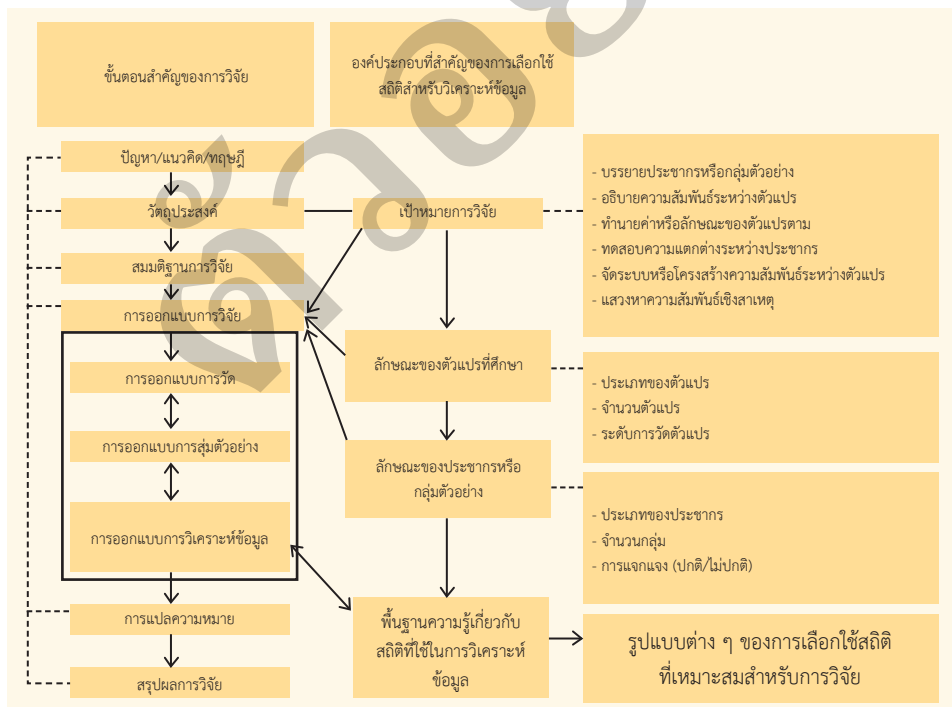
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสถิติที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้พบว่ามีหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา เช่น ถ้าพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ก็จะสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงสรุปอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน (Inferential or Inductive statistics)

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการใช้สถิติในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในกระบวนการระเบียบวิธีการวิจัยทางจิตวิทยา และกระบวนการวัดผลทางการศึกษาเชิงจิตวิทยา ดังนั้นในตำราจึงมุ่งเน้นเฉพาะในส่วนของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสำคัญ

1.2 องค์ประกอบที่สำคัญของการเลือกใช้สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

การที่ผู้วิจัยจะสามารถเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนั้น จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยอย่างรอบด้าน (Gravetter & Wallnau, 2013) ดังที่ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2559) สรุปไว้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนสำคัญของการวิจัย องค์ประกอบที่สำคัญของการเลือกใช้สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล และการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย

ที่มา: ปรับปรุงจาก ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2559)

จากภาพที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าการที่ผู้วิจัยจะสามารถเลือกใช้สถิติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับงานวิจัยที่สนใจศึกษานั้น มีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณา เริ่มตั้งแต่เป้าหมายการวิจัย กล่าวคือ เป้าหมายการวิจัยที่กำหนดนั้นต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ ตัวแปรและประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากประเภทตัวแปร จำนวนตัวแปร ระดับการวัดตัวแปร ประเภทของประชากร จำนวนกลุ่ม และลักษณะการแจกแจงของประชากร ล้วนเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้พิจารณาได้ว่าลักษณะของตัวแปรและประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่สนใจศึกษาตามเป้าหมายการวิจัยนั้นน่าจะเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติใด การที่ผู้วิจัยจะเลือกสถิติที่สอดคล้องกับเป้าหมายการวิจัย ลักษณะตัวแปรและลักษณะของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างได้นั้น ในเบื้องต้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในส่วนของการจำแนกประเภทของสถิติ รวมถึงมีโน้ตค้นพื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและการวิจัย

1.3 การจำแนกประเภทของสถิติ

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ดังนี้

1. จำแนกตามบทบาทและหน้าที่

ถ้าพิจารณาสถิติโดยจำแนกตามบทบาทและหน้าที่ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะสามารถจำแนกสถิติออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงสรุปอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน (Inferential or Inductive statistics) (ทิพย์สิริ กาญจนวาสี และ ศิริชัย กาญจนวาสี, 2564; บุญชม ศรีสะอาด, 2556; ปิยะธิดา ปัญญา, 2565; ยุภาติ ฝนระราช, 2566; ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2559; Aron et al., 2014; Privitera, 2016)

1.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้สำหรับการอธิบายหรือบรรยายคุณลักษณะของประชากร/กลุ่มตัวอย่างหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา โดยกรณีที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างก็ไม่สามารถอ้างอิงข้อสรุปไปสู่ประชากรของกลุ่มตัวอย่างนั้นได้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา อาทิ การแจกแจงความถี่ การจัดตำแหน่งเปรียบเทียบ เช่น สัดส่วน ร้อยละ เปอร์เซ็นไทล์ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง เช่น ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ฐานนิยม การวัดการกระจาย เช่น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวน

1.2 สถิติเชิงสรุปอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน (Inferential or Inductive statistics)

เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) หรือค่าสถิติ (Sample statistics) เพื่ออ้างอิงข้อสรุปไปสู่ประชากร (Population) หรือค่าพารามิเตอร์

(Population statistics) ของกลุ่มตัวอย่างนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงสรุปอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน จะครอบคลุมทั้งสถิติที่ใช้พารามิเตอร์และไม่ใช้พารามิเตอร์

สถิติที่ใช้พารามิเตอร์ (Parametric Statistical Methods) เป็นเทคนิคของการสรุปอ้างอิงจากค่าสถิติของกลุ่มตัวอย่างไปยังค่าพารามิเตอร์ของประชากร โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงเบื้องต้นบางประการเกี่ยวกับค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการสรุปอ้างอิงไปถึง เช่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต้องมาจากวิธีการสุ่มที่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น หรือลักษณะการแจกแจงของประชากรต้องเป็นแบบปกติหรือใกล้เคียงแบบปกติ ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์ของสถิติแต่ละอย่างก็จะมีข้อตกลงเบื้องต้นที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันไป ดังนั้นในการเลือกใช้สถิติทดสอบใด ต้องตรวจสอบก่อนว่าข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นหรือไม่ หากข้อมูลที่จะนำไปใช้ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นก็ต้องพิจารณาเปลี่ยนไปใช้สถิติในกลุ่มที่ไม่ใช้พารามิเตอร์

สถิติที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ (Non-Parametric Statistical Methods) เป็นเทคนิคของการสรุปอ้างอิงทางสถิติที่ไม่มีการระบุค่าพารามิเตอร์ของประชากร และไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการแจกแจงของตัวแปรในประชากรที่ศึกษา เป็นเทคนิคที่สามารถนำมาใช้แทนสถิติกลุ่มที่ใช้พารามิเตอร์ในกรณีที่ข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นทั้งในกรณีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม ทั้งที่เป็นอิสระแก่กันและสัมพันธ์กัน

กรณีที่ข้อมูลไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ใช้พารามิเตอร์ การทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ไม่ใช้พารามิเตอร์จะมีอำนาจในการทดสอบ (Power of the test) สูงกว่าการทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ใช้พารามิเตอร์ แต่ถ้าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ใช้พารามิเตอร์แล้ว การทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ใช้พารามิเตอร์จะมีอำนาจในการทดสอบสูงกว่าการทดสอบด้วยสถิติกลุ่มที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ (กานดา พุนลาภทวี, 2539; วาโร เฟ็งสวัสต์, 2553; Gravetter & Wallnau, 2013)

2. จำแนกตามเป้าหมายของการวิจัย

หากพิจารณาสถิติโดยจำแนกตามเป้าหมายของการวิจัย จะสามารถจำแนกสถิติออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2559)

2.1 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งบรรยายประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยที่มุ่งบรรยายประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่และเทคนิคการนำเสนอด้วยตาราง กราฟ และรูปภาพ
2. การจัดตำแหน่งเปรียบเทียบ เช่น สัดสวน ร้อยละ เปอร์เซ็นต์ไทล์
3. การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง เช่น ค่าเฉลี่ย มัธยฐานฐานนิยม

4. การวัดการกระจายและการแจกแจงข้อมูล เช่น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวน

รายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคทางสถิตินี้จะนำเสนอในบทที่ 3 สถิติเชิงพรรณนาต่อไป

2.2 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การวิจัยที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation)
2. สหสัมพันธ์พหุ (Multiple Correlation)
3. สหสัมพันธ์คาโนนิคัล (Canonical Correlation)

รายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคทางสถิตินี้จะนำเสนอในบทที่ 7 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ต่อไป

2.3 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งทำนายค่าหรือลักษณะของตัวแปรตาม

การวิจัยที่มุ่งทำนายค่าหรือลักษณะของตัวแปรตาม พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)
2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

รายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคทางสถิตินี้จะนำเสนอในบทที่ 8 การวิเคราะห์ถดถอยต่อไป

2.4 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร

การวิจัยที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การทดสอบค่าที (t-test)
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)
3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA)
4. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-way ANOVA)
5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบทางเดียว (One-way ANCOVA)
6. การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบหลายทาง (Factorial ANCOVA)
7. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA)

รายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคทางสถิตินี้จะนำเสนอในบทที่ 5 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากร และบทที่ 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อไป

2.5 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งจัดระบบหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การวิจัยที่มุ่งจัดระบบหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบหลัก (Principal Components)
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ทั้งการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

เทคนิคทางสถิตินี้ในการวิจัยทางจิตวิทยามักจะนิยมนำมาใช้ในการขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในกระบวนการวิเคราะห์แบบวิธีการวิจัยทางจิตวิทยา และกระบวนการวิชาการวัดผลทางการศึกษาเชิงจิตวิทยาต่อไป

2.6 เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

การวิจัยที่มุ่งแสวงหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า มีเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

1. กรณีการวิจัยเชิงสาเหตุในสภาพการทดลอง สามารถใช้เทคนิคทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร ตามความเหมาะสมของแต่ละกรณี
2. กรณีการวิจัยเชิงสาเหตุในสภาพที่ไม่ใช่การทดลอง

2.1 การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด

2.2 การวิเคราะห์โครงสร้างความแปรปรวนร่วม (Covariance structure analysis) หรือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation modeling: SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัด

รายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคทางสถิตินี้ จะนำเสนอในบทที่ 9 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด และบทที่ 10 การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัดต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา เทคนิคทางสถิติบางอย่างเมื่อถูกพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันก็อาจถูกพิจารณาเป็นคนละประเภท เช่น การทดสอบค่าที (t-test) ถ้าจำแนกตามบทบาทและหน้าที่ จะจัดอยู่ในกลุ่มสถิติเชิงสรุปอ้างอิงหรือเชิงอนุมาน ขณะที่ถ้าจำแนกตามเป้าหมายของการวิจัย จะจัดอยู่ในกลุ่มสถิติสำหรับการวิจัยที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร อย่างไรก็ตาม นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของสถิติแล้ว สิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่ต้องเรียนรู้เพื่อให้สามารถเลือกใช้สถิติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับประเด็นหรือหัวข้อการวิจัยที่สนใจศึกษาก็คือ เทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละเทคนิค ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียด

ของแต่ละเทคนิคที่สำคัญและพบว่าถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาค่อนข้างมากในบทต่อ ๆ ไป

1.4 มโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและการวิจัย

การเรียนรู้โน้ตพื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและการวิจัยถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้เข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องตรงกัน โดยมีโน้ตเกี่ยวกับสถิติและการวิจัยที่เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ มีดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544; บุญชม ศรีสะอาด, 2556; ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2559; สายชล สินสมบูรณ์ทอง, 2560; Aron et al., 2014; Brace et al., 2013; Gravetter & Wallnau, 2013)

1. ตัวแปร (Variable)

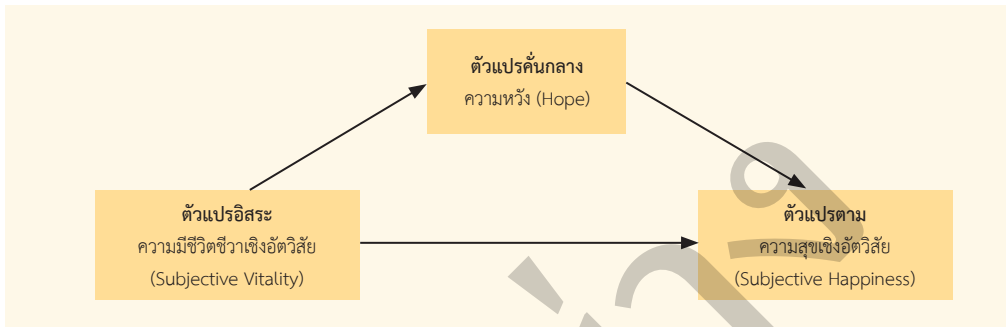
ตัวแปร หมายถึง คุณลักษณะของสรรพสิ่งใด ๆ หรือสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยคุณลักษณะและสภาวะการณ์นั้นจะต้องมีค่าได้หลายค่าหรือมีความผันแปร ซึ่งอาจเป็นความผันแปรในทางปริมาณที่วัดออกมาเป็นตัวเลข เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) สามารถวัดได้ว่ามีค่ามากหรือน้อย เช่น น้ำหนัก สามารถระบุได้ว่าหนักกี่กิโลกรัม อายุ สามารถระบุได้ว่ามีอายุกี่ปี ความสูง สามารถระบุได้ว่ามีความสูงกี่เซนติเมตร หรือตัวแปรทางจิตวิทยาที่สามารถวัดค่าออกมาเป็นคะแนนต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือวัดหรือแบบทดสอบทางจิตวิทยา หรืออาจเป็นความผันแปรในทางคุณภาพที่จะมีความผันแปรตามประเภท เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ที่ไม่ได้ให้ค่าออกมาเป็นตัวเลข แต่เป็นการบ่งบอกหรือบรรยายลักษณะของตัวแปร มักจะเป็นข้อความที่ไม่สามารถระบุค่าได้ว่ามีค่ามากหรือน้อย เช่น เพศ จำแนกเป็น เพศชาย เพศหญิง และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งตัวแปรที่ถูกนำมาใช้ในการวิจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญมีหลายประเภท ดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) หรือบางครั้งเรียกว่าตัวแปรต้น หมายถึง ตัวแปรที่เกิดขึ้นก่อนและถือว่าเป็นตัวแปรสาเหตุของตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตัวแปรตาม และ/หรือตัวแปรคันกลาง ในทางสถิติมักกำหนดสัญลักษณ์ “X” แทน ตัวแปรอิสระ

1.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) หมายถึง ตัวแปรที่เกิดขึ้นตามมาและถือว่าเป็นผลจากตัวแปรอื่น เช่น ตัวแปรอิสระ และ/หรือตัวแปรคันกลาง ในการวิจัยโดยทั่วไปตัวแปรตามถือว่าเป็นตัวแปรเป้าหมายที่สนใจศึกษา หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุดในการวิจัย ในทางสถิติมักกำหนดสัญลักษณ์ “Y” แทน ตัวแปรตาม

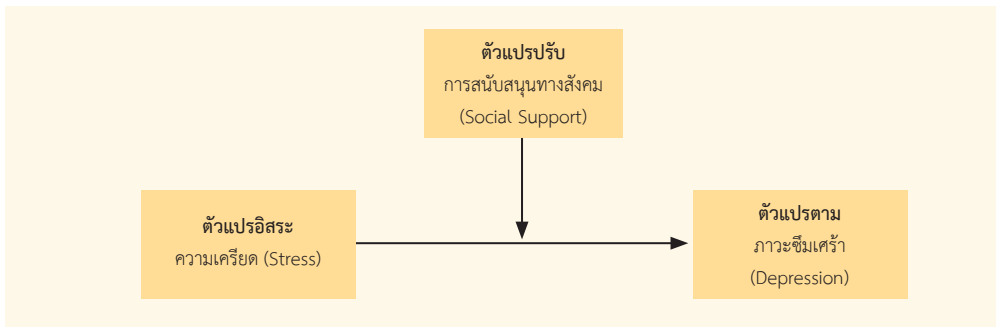
1.3 ตัวแปรคันกลาง (Mediator variable) หมายถึง ตัวแปรที่เข้ามาคันกลางระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่สนใจศึกษา ดังนั้นในงานวิจัยที่มีตัวแปรคันกลาง ลักษณะความสัมพันธ์จะเป็นในรูปแบบที่ว่าตัวแปรอิสระจะส่งผลต่อตัวแปรคันกลาง จากนั้นตัวแปรคันกลางนั้นจึงจะส่งผล

ต่อตัวแปรตาม การวิจัยทางจิตวิทยาในปัจจุบันได้มีการนำตัวแปรคั่นกลางมาร่วมในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เช่น งานวิจัยของ Muyan-Yilik and Bakalim (2022) ที่ศึกษาอิทธิพลของความหวัง (Hope) ในฐานะตัวแปรคั่นกลางของความเชื่อมโยงระหว่างความมีชีวิตชีวาเชิงอัตวิสัย (Subjective Vitality) และความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Happiness) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศตุรกี จากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาได้ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรคั่นกลาง
ที่มา: ภาพโดยผู้เขียน อ้างอิงจาก Muyan-Yilik and Bakalim (2022)

1.4 ตัวแปรปรับ (Moderator variable) หมายถึง ตัวแปรที่เข้ามาปรับให้ลักษณะของผลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามแตกต่างกันไปในระดับต่าง ๆ ของค่าตัวแปรนี้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ในการวิจัยทางจิตวิทยาก็พบว่าให้ความสนใจในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรปรับเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน เช่น การวิจัยของ Park and Lee (2022) ที่ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ในฐานะตัวแปรปรับที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด (Stress) และภาวะซึมเศร้า (Depression) ของมารดาเด็กที่มีความพิการ ซึ่งจากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาได้ ดังภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรปรับ

ที่มา: ภาพโดยผู้เขียน อ้างอิงจาก Park and Lee (2022)

1.5 ตัวแปรเกิน (Extraneous variable) เป็นตัวแปรอิสระที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการศึกษา แต่อาจมีผลต่อตัวแปรตามที่สนใจศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องดำเนินการบางอย่างเพื่อจำกัดอิทธิพลของตัวแปรเกินให้หมดไป หรือนำมาเป็นตัวแปรควบคุม (Controlled variable) เพื่อไม่ให้มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของตัวแปรตาม โดยวิธีการที่ใช้ในการควบคุมตัวแปรเกินดังกล่าวนี้สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนของ การออกแบบการวิจัยและ/หรือการใช้เทคนิคทางสถิติต่าง ๆ อาทิ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical multiple regression analysis) เป็นต้น

2. ระดับการวัด (Measurement scale)

การวัด (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขแทนปริมาณหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่สนใจศึกษา ตัวเลขที่กำหนดนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 มาตรา ดังนี้ (Brace et al., 2013; Christensen et al., 2015; Cozby & Bates, 2015; Goodwin, 2005; Gravetter & Wallnau, 2013; Privitera, 2016)

2.1 มาตรานามบัญญัติ (Nominal scale)

มาตรานามบัญญัติเป็นมาตราการวัดที่จัดอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด การกำหนดตัวเลขในมาตรานี้ มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อจำแนกคุณลักษณะบางอย่างที่แตกต่างกันของตัวแปร เป็นการจัดกลุ่มหรือการจัดประเภท (Categories) เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าตัวเลขที่แตกต่างกันจะอยู่กลุ่มต่างกัน หรือเป็นคนละประเภทกัน เช่น ตัวแปรเพศ กำหนดให้ เพศชาย แทน 1 เพศหญิง แทน 2 เพื่อแสดงให้เห็นว่า 1 และ 2 อยู่กลุ่มหรือประเภทต่างกัน ดังนั้นตัวเลขในมาตรานี้จึงไม่ได้ชี้ถึงปริมาณหรือคุณภาพ ไม่สามารถนำมาบวก ลบ คูณ หารได้

สถิติที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือตัวเลขที่อยู่ในมาตราการวัดนี้ อาทิ ความถี่ ร้อยละ ฐานนิยม รวมถึงสถิติที่ใช้ตัวแปรจำแนกกลุ่มในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ที่ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

ตำรานี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาของสถิติในฐานะเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย เนื้อหาของตำรานี้มุ่งเน้นทั้งหลักการสำคัญในการนำสถิติแต่ละเทคนิคไปใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมทั้งแนวทางในการนำเสนอและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีพื้นฐานความรู้ทางด้านสถิติก็สามารถทำความเข้าใจและสามารถนำสถิติแต่ละเทคนิคไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้เทคนิคทางสถิติที่นำเสนอจะครอบคลุมทั้งสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยประชากร การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอย การวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด และการวิเคราะห์เส้นทาง กรณีที่ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนในการวัดหรือการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงสาเหตุ (Structural Equation Modeling: SEM) ดังนั้นจึงเหมาะกับผู้ที่เรียนวิชาสถิติสำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาทุกระดับ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก รวมถึงนักวิจัยทั่วไปที่ต้องการใช้สถิติดังกล่าวในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตำรานี้กลั่นกรองมาจากประสบการณ์ในการทำวิจัยของผู้เขียนในฐานะนักวิจัยที่ใช้สถิติเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นนอกจากเนื้อหาเชิงวิชาการแล้วยังได้สอดแทรกเทคนิควิธี ข้อสังเกตที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำเทคนิคทางสถิติต่าง ๆ ไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

CHIANG MAI
UNIVERSITY PRESS

9 786166 200119